

## **El crim de la Balma dels Venedors**

A l'edat mitjana aquesta cova es coneixia com l'Espluga dels Venedors, però amb el temps va anar canviant de nom fins a l'actual topònim. Sempre ha servit com a refugi, una funció per a la està ben preparada al tenir una font al seu interior. A més, una petita part està obrada.

El 1590 la balma es va fer popular al ser l'escenari d'un crim.

### **5 de febrer de 1590 Sant Joan de Matadepera**

Assegut a la taula de la rectoria, mossèn Antoni Costa escrivia acuradament i amb lletra clara un document en llatí. Al seu costat, tres pagesos que exercien de jurats del terme de Matadepera autoritzaven, amb llur presència, el document que redactava el rector; eren Jaume Marcet, Antic Gorina i Jaume Garrigosa. A la sala també hi eren presents dos homes més que feien de testimonis, Salvador Niubó i el clergue Pere Rosell.

El motiu d'aquella reunió era estendre un certificat de bona salut als matadeperecs Benet Solà i Joan de Casals, els quals es trobaven en aquells moments a la rectoria. Aquell document els era imprescindible per a poder complir una promesa que havien fet: peregrinar fins a Sant Jaume de Galícia, nom amb el qual es designava a Catalunya Santiago de Compostel·la.

Aquell paper certificava que els dos peregrins partien sans, sense cap indici de mal contagiós, pesta ni morbo, i els calia presentar-lo si les autoritats dels llocs per on havien de passar els ho requerien. Tan aviat com l'enllestí, el rector Costa lliurà el document als dos homes, que partiren aquell mateix dia.

### **Dissabte 3 de novembre de 1590, terme de Mura (9 mesos després)**

Amb pas lent, els bous remuntaven feixugament la pedregosa carena aturant-se ací i allà on hi hagués un bon mos d'herba per engolir. Vigilant al seu darrera, el bouer de mas Mata-rodona dirigia aquelles bèsties potents i pacífiques en direcció a l'espluga dels Venedors, que ja s'albirava, fosca i pregona, al mig del cingle ponent de la Coma d'en Vila.

L'home s'afanava per arribar-hi, ja que mentre els bous pasturessin lliurament pel rodal, ell podria vigilar-los des de la balma, assegut còmodament i arrecerat del fred i humit ventijol matinal que sol bufar per aquells enlairats relleixos.

Tan aviat com va arribà al peu de la cova, el bouer entrà a cercar el pedrís més adient als seus propòsits, però, un cop dins, s'aturà de sobte sorprès i astorat. Davant seu, ajagut a terra, hi havia un home mort i, pel seu aspecte, era evident que l'havien assassinat. Com una exhalació, el bouer de Mata-rodona sortí de la balma i puja al proper camí ral de Mura a Barcelona, om comença a cridar fortament: "Via fora un home mort!".

---

Rafael Vila estava assegut a taula dinant quan sentí algú que el cridava des de fora el mas. Sortint a la finestra, trobà el sastre Blai, de Mura, el qual li digué que se sentien crits de via fora per la banda de coll de Boix. Deixant el plat a taula, en Vila, amb Antoni Valls i dos fadrins del mas, partiren immediatament per veure què succeïa.

La Vila, juntament amb Mata-rodona i la Mata, eren els masos més rics del terme de Mura. Aquell any de 1590 l'habitaven una vintena de persones, entre la família Vila i els jornalers que treballaven l'extensa propietat del mas, que s'allargava fins a la mateixa muntanya de la Coma d'en Vila i el bosc dels Venedors.

Ja dalt de la carena, tot pujant pel camí ral, Rafael Vila i el seu grup trobaren un mosso del proper mas de Puigdoure i un mestre d'obres estranger conegut com a mestre Joan. Aquest mosso havia estat enviat pel seu amo amb l'encàrrec de cridar l'alerta de via fora als veïns. Allí mateix els relatà els detalls

del succés i puntualitzà que l'home de la balma ja portava dies mort, atès que tenia la sang ben seca. Un cop informats tots es dirigiren a l'Espluga dels Venedors i allí, entre d'altra gent, hi trobaren dos treballadors de la masia de la Mata i Antic Puigdoure, amb els que intentaren, infructuosament, reconèixer aquell pobre home. Finalment, atès que el crim havia tingut lloc a les seves terres, en Vils resolgué d'enviar Antoni Valls a denunciar el cas al veguer de Manresa.

### **Dilluns 5 de novembre de 1590, l'Espluga dels Venedors**

Bernat Joan de Lord, veguer de Manresa, entrà a la balma seguit de nou homes, dos dels quals eren funcionaris que havien pujat amb el veguer des de la capital del Bages. L'un era Antoni Cantaire, nunci i lloctinent del procurador fiscal, l'altre era el notari Jaume Benetes, que havia d'aixecar acta de tot el que passés o es descobrís aquell dia a la balma. La resta del grup el formaven Bartomeu i Joan Vila, Antic Puigdoure, Valentí Llobet, Joan Sala, del mas de la Roca, Bernat Bugart i Antoni Caumon, Pagesos i treballadors del terme de Mura que havien estat cridats per fer de testimonis.

La missió del veguer consistia a intentar esbrinar la identitat d'aquell home i quines havien estat les circumstàncies i les causes de la seva mort. Per això, ordenà al nunci que executés el formulisme previ de confirmació que aquell home estava realment mort. Antoni Cantaire s'aproximà al cadàver, i amb veu potent digué: "home de bé, aci hi ha el senyor Rei!". Després, preguntà per 3 vegades: "Home de bé, qui t'ha mort?!". I, en no obtenir resposta, el veguer ordenà al nunci que procedís a la inspecció del cos i dels objectes que hi havia al voltant.

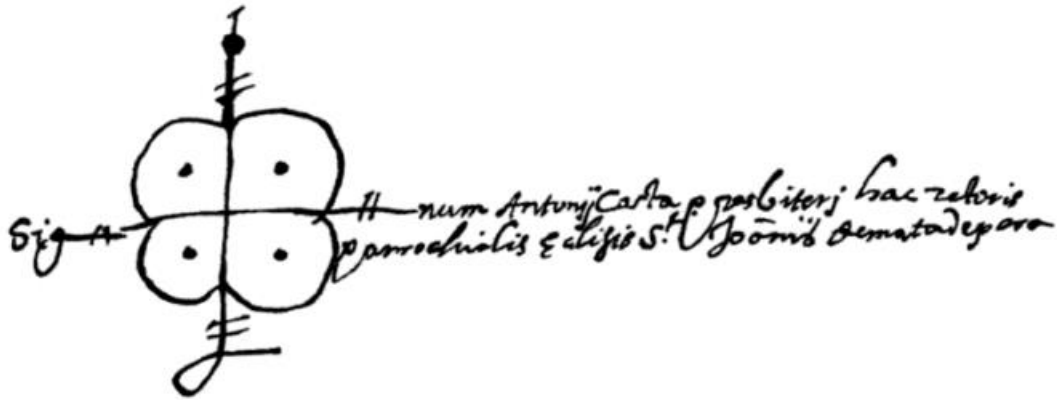
L'home occit era un individu jove, amb cabell negre i poca barba. D'estatura mitjana i rodanxó de cara i de cos, duia un barret negre, que, igual que la resta de la seva indumentària, era vell i gastat. Portava camisa i un vestit de burell amb calces greguesques, sense calçons ni mitges. Les sabates negres d'una sola i amb corretges. Al costat, a mitja passa del cadàver. Hi havia una capa de pastor i una xarpa de cuir negre amb una carbassa petita i buida. A la part posterior del cap, per sobre de l'orella esquerra, se li veien dos cops donats amb un objecte contundent que li havien enfonsat el crani: a més, tenia dues punyalades a la banda esquerra del coll, fetes amb una daga. Era clar, doncs, que aquelles ferides havien estat la causa de la seva mort, segurament a mans dels bandolers, que el devien treure del camí ral i el devien portar a la balma per robar-lo.

En no trobar cap indici que ajudés a aclarir la identitat d'aquell subjecte, el veguer demanà als testimonis que s'esforcessin per intentar reconèixer aquell home. Va ser inútil, ja que ningú no sabia qui era ni l'havia vist mai abans. Com a últim recurs el veguer ordenà al nunci que escorcollés bé les butxaques del mort. El funcionari obei, i, en una de les butxaques de les calces trobà un paper plegat acuradament, el qual fou lliurat al notari perquè el llegís.

Es tractava d'un document oficial, el més paradoxal que hom podia trobar en la butxaca d'un mot: un certificat de bona salut.

Aquell certificat era el mateix que nou mesos abans havia estat lliurat als peregrins Benet Solà i Joan de Casals a la rectoria de Matadepera, i constituïa una pista bàsica per a aclarir el cas. Així, doncs, el veguer dictà al notari una missiva destinada al batlle de Matadepera, la qual fou tramesa immediatament i on l'informava del fet i li demanava el seu ajut.

I en aquest punt finalitza l'expedient del cas de l'assassinat de l'Espluga dels Venedors, que -com succeeix en la majoria d'aquestes històries-, està incomplet. És gairebé segur que la víctima era un dels pelegrins matadepereencs quan retornava a casa després del pelegrinatge a Santiago de Compostel·la. Si fou així, és probable que aquells dos viatgers haguessin tingut algun entrebancs més al llarg del seu camí, ja que en tronava un de sol i nou mesos després d'haver rebut el certificat, un període de temps excessiu per a anar i tornar de Galícia. Aquest fet, però, posava en especial evidència la perillositat dels camins del Principat, ja que aquell pobre home fou agredit i mort a menys d'una hora de camí de casa seva, quan tornava d'un viatge de més de dos mil quilòmetres.



Fragment del certificat de bona salut. Hi ha la signatura d' Antoni Costa, rector de Sant Joan de Matadepera. Arxiu de la seu de Manresa, lligall Mura 1590

### La Fritil·lària dels Pirineus (*Fritillaria pyrenaica* o *nigra*):

Es tracta d'una planta molt bonica que floreix d'abril a juny al **Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i la Serra de l'Obac**.

Es troba en zones de prats i rocams calcaris assolellats i a poder ser orientats cara nord.

S'anomena **Fritil·lària dels Pirineus** (*Fritillaria pyrenaica* o *nigra*) i pertany a la família de les **Liliàcies** i al gènere **Fritillaria**.

Aquesta flor surt d'un bulb del qual sorgeix una sola tija que pot arribar a una alçada d'entre 15 i 30 cm. Amb unes escasses fulles primetes (linear-lanceolada) i alternes.

La tija finalitza en una única flor en forma de campana amb 6 tèpals lliures de color porpra (castany vermellós) i bandes de color groguenc verdós i que penja cap avall d'un peduncle en forma de bàcul. Curiosament aquest peduncle s'adreça quan fructifica.

Aquesta planta també rep el nom popular de "**tauler de dames**" degut al color escacat (ajedrezado) del seu interior amb quadres verds-groguencs i castanys.

La seva pol·linització la fan els borinots (abejorros) i la seva toxicitat és moderada ja que els seus bulbs són tòxics fet que fa que no siguin cercats per els porcs senglars.

De fet no se li coneix cap ús fora d'alguna varietat que s'utilitza en jardineria ornamental.

